

1. *lelőhely*: A Tüskés-tábla Ny-i felében elhelyezkedő, nagy kiterjedésű, É-D-i irányú, 450×80–400 m kiterjedésű lelőhelyet Ny-on vasút, D-en a földút határolja. Változó intenzitással kevés őskori kerámiát, egy római kori aljtöredéket, néhány Árpád-kori kerámiatöredéket, cserépbogrács peremét, nagy mennyiségű késő középkori kerámiát, hullámvonaldíszes, körbefutó vonaldíszes és körömbenyomkodásos oldaltöredékeket, fedőtartós peremeket és egy salakdarabot gyűjtöttünk.

2. *lelőhely*: A tábla K-i szélén húzódik egy, kb. É-D-i irányú, alacsonyabb vonulat, amelynek É-i végében kb. 80 m átmérőjű foltban elszórtan figyeltünk meg az 1. lelőhellyel megegyező leletanyagot. Az 1. lelőhelytől csupán egy kisebb lemélyedő „völgy” választotta el.

3. *lelőhely*: A tábla DK-i sarkában, a földút előtt közvetlenül É-ra, kb. 100×80 m-es foltban figyeltünk meg néhány őskori és kevés középkori kerámiatöredéket, amelyek az 1. és 2. lelőhely anyagához hasonló jellegűek. E leletgóc K-i széle nagyjából ott húzható meg, ahol a térszín jól láthatóan lejteni kezdett a halastó felé.

SOMOGYI KRISZTINA

155. Fonyód, Tüskés-tábla 1.

(Somogy megye) R, B, Ró, Á, Kk

2005. június 13. és július 1. között megelőző feltárást végeztünk az elkerülő út nyomvonalán, egy 10–16 m széles, kb. 300 m hosszú, ÉÉNy-DDK-i irányú sávban. A 4089 m²-nyi területen 132 különböző korból származó telepobjektumot figyeltünk meg és bontottunk ki. Az út nyomvonalának teljes feltárást nem végezhetjük el, keskeny szelvényünk a településnek csak egy szűk szeletébe engedett bepillantást.

A feltárt objektumok legnagyobb részét a különböző formájú gödrök, vermek és árkok tették ki, de hat külső kemencét és egy gödörházat is találtunk. A viszonylag kis terület jelentőségét mutatja azonban, hogy a lelőhelyen 5 biztos korszak (Balaton-Lasinja kultúra, kora bronzkor, késő római kor, késő Árpád-kor, 14–15. sz.) objektumait különítettük el.

A lelőhelyen először a *középső rézkori* Balaton-Lasinja kultúra telepedett meg. Kemencével is ellátott gödörházában jellegzetes homokos-aprókavicsos soványítású táltöredékeit, agyagkanál-töredéket, kovapattintékokat találtunk.

Szelvényünk déli felében elszórtan elhelyezkedő 5 sekélyebb gödörben *bronzkori* kerámiatöredékeket találtunk, melyek közül kettőben a kora bronzkor időszakára jellemző seprűzött oldaltöredékek kerültek elő. A szelvény É-i részén egy gödörből közelebről meghatározhatatlan őskori bütyök került elő.

Egymástól viszonylag nagy távolságra találtunk három szintén sekély gödröt, amelyekben a *késő római időszakra* jellemző besimított halszálkamintával díszített korsók fültöredékei kerültek elő. Az egyetlen terra sigillata töredéket egy Árpád-kori gödörben találtuk.

Az 54. leletanyaggal keltezett objektumból 40 *Árpád-kori* volt, amelyek – a déli végét leszámítva – a szelvény teljes szakaszán egyenletesen fordultak elő. A gödrökben, árkokban, és kemencékben gyakran kerültek elő tégladarabok. Az egyik veremben vesszőlenyomatos paticsdarabok kerültek elő, amelyek felmenő, tapasztott sövényfallal is rendelkező épület léteire utalnak. A feltárt terület É-i végéhez közel, a szelvényen kissé ívelten keresztben, DNy-ÉK-i irányban húzódó többszörösen tagolt, illetve szorosan egymás mellett húzódó, feltehetőleg egykor összetartozó árkokból álló széles Árpád-kori árokrendszert találtunk. Rendeltetését nem tudtuk meghatározni, az azonban bizonyos, hogy Árpád-kori objektumokat az ároktól É-ra is találtunk. Szelvényünk középső harmadában mintegy 70 m hosszan, ÉNy-DK-i irányban futó, egyenes, közepén kissé megtörve D felé forduló, a szelvényen túl is folytatódó Árpád-kori leleteket tartalmazó árkot találtunk, amelyhez DNy-i irányból rá merőleges, rövidebb, leletanyag nélküli árkok kapcsolódtak. A hosszabb árok DNy-i irányban jelentősen lejtett, így elsődleges funkciója az esővíz elvezetése lehetett. Érdekes módon erre az árokra ásták rá, az egyébként a szelvénynek kizárólag a déli felében előforduló, 6 külső kemencéből hármat.

Kemencéink zöme a hagyományos sütésre-főzésre szolgáló földbe vájt, tojás alakú előtér-gödörrel ellátott típushoz tartozott, melyek platnija alá kerámia- és tégladarabokat tapasztottak be. Funkciójában és felépítésében is némiképpen eltért a fentiekétől a 45. sz., igen nagyméretű, mélyre ásott, félköríves alaprajzú, vastagon átégett falú, de csak kis mértékben áthevült, tapasztás nélküli, homokos aljú, alul feketés, hamus betöltésű külső kemence, amely a feltárt analógiák alapján feltehetően füstölésre szolgált, bár a füstölnivaló felfüggesztésére szolgáló ágafákhoz tartozó cölöplyukakat nem találtunk benne. Gyakoriak voltak a méhkas alakú, a meredek falú, lefelé szűkülő vermek, amelyek betöltése minden esetben szürke hamuval kevert volt, több esetben halcsontokat és pikkelyeket is találtunk bennük. Az objektumokból jellegzetes homokos, apró kavicsos soványítású Árpád-kori kerámia került elő a legnagyobb számban. Az Árpád-kori telepeken megszokottaktól eltérően csupán három darab bográcstöredéket találtunk – amelyek közül egyik díszített volt –, miközben tömegesen kerültek elő a bekarcolt hullám-, egyenes-, és csigavonalakkal, fogaskérmintával, perem alatti ferde körömbecsípésekkel díszített késő Árpád-kori fazéktöredékek. A gödrökben, árkokban jelentős számú nehéz salakdarabot találtunk, ami arra utal, hogy a telepen vasolvasztó tevékenységet is folytattak.

A szelvény É-i végében helyezkedett el a néhány középkori gödör és egy gödörkomplexum, melyekből gyorskorongon készült, sárgásfehér és vörös palack-, a 14–15. századra jellemző körbefutó hornyolásokkal díszített edénytöredékek, valamint egy fedőgomb került

elő. A lelőhely terepbejárása során azt tapasztaltuk, hogy a korszak leletei a szelvénytől É-ra sűrűsödtek.

Munkatársak: Hornok Péter, Somogyi Krisztina régészek, Barta Gábor, Gyergyádes Tibor, Molnár László, Vajdics István technikusok.

GALLINA ZSOLT

156. Füzesabony, Buda-dűlő, szennyvíztelep IV.

(Heves megye) U, Sza?, Ge?

A lelőhelyet a Tiszaújváros–Százhalombatta vezetékszakasz Heves megyei nyomvonalán 2004-ben végzett terepbejárások során fedeztük fel a település DK-i határában elterülő Buda-dűlőn az új Laskó-meder bal partját kísérő enyhe magaslaton. 2005 őszén a megelőző feltáráskor a vezeték árkában egy középső újkőkori település nyomait és egy népvándorlás kori temető sírjait tártuk fel.

Az *újkőkori* település szerkezetére elsősorban a nagyméretű hulladékgyödrök és a szórványos cölöplyukak alapján következtethetünk. A hozzájuk kapcsolódó leletanyag nem jelentős, de pontos kormeghatározást tesz lehetővé.

A *népvándorlás kori* temetőből az árok területén 7 sírt tártunk fel. Egy kivételével a sírok mindegyike bolygatott volt, több esetben csak egyes csontdarabok maradtak meg az elhunytakból. A sírgödrök szabályos téglalap alakúak és D–É hossz tengelyűek voltak. A temető sírjainak többségét – úgy tűnik – körárok vette körül, melyeket a déli oldal felől kisebb bejáratok szakítottak meg. A temetőt talán éppen a jól jelzett sírok miatt rabolták ki. Az egyetlen gazdagabb leletanyagot (gyöngyöket és edényt) tartalmazó női sír alapján a temető talán a Kr. u. 4–6. századra keltezhető, és a késői szarmata vagy esetleg a gepida népességhez köthető.

DOMBORÓCZKI LÁSZLÓ

157. Füzesabony, Kisbudai-berek

(Heves megye) B, Sza, Kk, Kú

2005 második felében kezdtük meg Mezőszemere és Boldog között a megyét K–Ny-i irányban átszelő termékezetek leletmentő ásatási munkáit. Az árkokat 5 m szélességben kutattuk és dokumentáltuk.

Ebben a határrészben 3 lelőhelyen kutattunk. Egy a 12–13. századtól a 17. századig továbbélő faluhely maradványát tártuk fel. A település különféle használati eszközeit, tárgyait találtuk meg az egykori omladékos betöltésben (II. lh.).

Közel az előző lelőhelyhez további Kr. u. 2–3. századra datálható császárkori településmaradványokat és ahhoz tartozó temetkezéseket, valamint kevés számú késő bronzkori települési leletanyagot tártunk fel. A három sírból kettőben edénymellékletet is találtunk (III. lh.).

A Mezőtárkányra vezető út-felüljáró mellett a Kisbudai-berek lelőhely további részét kutattuk. Itt is folytatódtak a császárkori településmaradványok és temetkezések.

Munkatársak: Váradi Adél régész, Földi Valéria kultúr-antropológus, Kelemen Péter történész, Szeredi István ásatási technikus, Végh Henrik média technikus, Bíró Péter, Bíró Ádám régészhallgatók, Varga Emese, Tóth Zsolt főiskolai hallgatók, Csillag Tamás, Erdész Ede, Kovács János.

FODOR LÁSZLÓ

158. Füzér, vár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, Á, Kk

A Felsővár területén teljesen befejeztük a várudvar megtisztítását a törmeléktől. A déli palotaszárnyban a Nagyterem (a 17. századi forrásokban: „Öreg palota”) alatti pinceszakaszban két, a tőle Ny-ra eső Tárház alatti pinceszakaszban egy kutatóárokkel átvágtuk az utolsó, 17. sz. végi járósínt. A vékony kora újkori járósínt alatt mindkét helyen az Árpád-kori, a vár építésekor keletkezett, nagyon leletszegény köves feltöltés, illetve a sziklafelcsín jelentkezett.

Egy kutatóárokkel megvizsgáltuk a vár Ny-i végében elhelyezkedő, úgynevezett „Vizes pince” korábbi szintviszonyait is. A pince helyén a 15. sz. végéig, az ÉNy-i palotaszárny felépítéséig udvar volt. Itt a 17. sz. végi járósínt és az Árpád-kori szint között vastag 15. századi feltöltés húzódott.

Megkezdtük – de befejezni nem tudtuk – a vár kútjának és ciszternájának kitisztítását. Mindkét objektumban hozzávetőlegesen 5 m mélységet értünk el. A nagy alapterületű, ötszög formájú, sziklába vágott kútból nagyobb mennyiségű, de igen kevert, a vár pusztulása óta az udvarról oda bemosódott leletanyag – köztük 16. századi kályhacsempék – került elő. Említésre méltó egy reneszánsz keresztosztós ablak – mely a kút felett állt emeleti helyiség déli falában nyílt egykor – több nagyobb elemének előkerülése. A kváderekkel falazott oldalú, 1,5 m átmérőjű ciszternából egyelőre jó szerével csak omladék és több behullott kváder került napvilágra.

A 17. századi leltárakban Párkányinak nevezett Alsóvár területén a DK-i zárófal környezetét vizsgáltuk meg. A fal erősen – több helyütt az egykori járósíntnél mélyebben – lepusztult állapotban került elő. A fal előtt húzódó, korábban azonosított szárazárok feltárását érdemben még nem kezdtük el. Az itt előkerült minimális mennyiségű leletanyag egy része bronzkori, igazolva, hogy az Alsóvár helyén egy bronzkori telep volt valaha.

Munkatársak: Markó Ágnes, Miskolczi Melinda, Németh András, Szatlóczky Gábor régészhallgatók.

SIMON ZOLTÁN

159. Galambok, Hársas-erdő

(Zala megye) B, Á

2005. július 25. és október 21. között régészeti kutatást végeztünk a lelőhelyen, amely a falu belterületétől DK-re, a Galamboki vízfolyás és a Malom-patak összefolyásának közelében található. Az autópálya nyomvonala a